

Zondag 27 februari 2022

Toen de dag aanbrak riep Jezus zijn leerlingen

Dorpskerk – Blaricum

Voorganger: ds. Jurjen Zeilstra

Inleiding

Als Jezus twaalf discipelen roept is dat een symbolisch getal dat de twaalf stammen van Israël in herinnering roept. Heel Gods volk wordt aangesproken. Het gaat dus niet alleen om die twaalf mannen. Het gaat in hen om alle mensen. Hoewel Israël nooit een sterk missionair geloof heeft gekoesterd, zijn er al in oude teksten aanwijzingen dat zelfs vreemdelingen mee mochten doen en in Gods naam welkom waren.

Lezing Oude Testament: 1 Koningen 8, 41-43

Schriftlezing Brieven: 1 Tessalonicenzen 5, 16-24

Lezing van het Evangelie: Lucas 6, 12-26

Preek

Gemeente van Christus,

waar woont God? Israël vindt wel dat de tempel van Jeruzalem belangrijk is, maar ook dat de Israëlieten God niet, om zo te zeggen, ‘in een doosje’ kunnen doen. Opvallend zijn de woorden waarmee de grote tempelbouwer koning Salomo, de rol van de tempel relativeert. Als je goed leest zie je dat hij beseft dat je weliswaar in de richting van de tempel kunt bidden en dat zelfs een vreemdeling in Israël het recht heeft om dat vrijmoedig te doen, maar ook dat de woonplaats van God als het er op aan komt niet in een door mensen gebouwd huis op aarde moet worden gedacht maar ver daar bovenuit, in de hemel. Dat is Gods woonplaats. En ik ben er van overtuigd dat het Salomo dan niet gaat om een naïef godsbeeld van een grijsaard op een wolk. Wat hij bedoelt is dat

deze God, als Hij werkelijk God is, ten diepste, alle menselijke verdeeldheid overstijgt en het verdient als de Allerhoogste te worden aanbeden.

Ik zie hierin een diep inzicht dat in Israël geleidelijk tot ontwikkeling is gekomen. Men heeft beseft, als onze God, de God die Abraham heeft geroepen, als die God dezelfde is als de Schepper van hemel en aarde, dan belijden wij op die manier dat de God die wij aanbidden niet onze stamgod kan zijn, niet onze privé god, die ons bevoordeelt en die voor ons uitgaat in de strijd.¹ Door in het boek Genesis elf hoofdstukken aan de roeping van Abraham vooraf te laten gaan waarin het helemaal niet specifiek gaat om Israël, maar om de mensheid, toont Israël relativiseringsvermogen en het bewustzijn dat het in godsdienst met betekenis zal moeten gaan om niet een particulier eigenbelang, maar een waarachtig universeel godsbesef.

Dat laatste is fundamenteel. Het gaat om welbegrepen eigenbelang. Dat is een belangstelling met reliëf, waarin niet alleen de eigenen wordt behartigd, maar ook de vreemdelingen, niet alleen de eigen cultuur wordt gewaardeerd, maar ook de vreemde, die heel andere, die je niet direct begrijpt, maar waardoor je je wel wilt laten raken in je hart.

Op die lijn zijn de profeten van Israël doorgegaan. De diepere ideeën over God gingen steeds vaker over ethiek, over goed en kwaad en over mystiek, over diepe verwondering, verstillings en een besef van eigen kleinheid. Alleen zo kon het geloof van Israël universeel aansprekend worden. Alleen zo was dat gebouw van de tempel een plaats waar God gevonden kon worden. In dit perspectief is Jezus zelfbewust gaan staan. Zo heeft hij de geest van de letter onderscheiden en mensen die zich konden verliezen in het oordeel over anderen, teruggebracht naar de kern van de betekenis van Gods inwoning onder de mensen.

Deze Jezus heeft zijn leerlingen geroepen tot de prediking van het Koninkrijk van God. Wonderlijk genoeg noemt de evangelist Lucas de discipelen hier al meteen apostelen, dat zijn ‘gezondenen’. Zij zijn geroepen om zich uitgezonden te weten. En wat ze dan te verkondigen hebben, dat is herkenbaar in de woorden van Jezus die we hebben gehoord. Juist die woorden van de Bergrede die we, ook in het Matteüsevangelie lezen, die we kennen als de ‘zaligsprekingen’, daarmee wordt de inhoud van de boodschap samengevat.² Maar bij Lucas is het een Veldrede.³ Jezus heeft die nacht in stilte op de berg gebeden. Nu zit hij laag en kijkt omhoog naar de leerlingen die op de flank van een heuvel zitten in de buurt van het Meer van Galilea, misschien wel dicht bij de plaats waar vandaag de Kerk van de Zaligsprekingen staat. Een slingerend pad daar, baant zich door de velden een weg naar de oevers van het meer beneden. Het is een prachtige plaats, misschien wel juist omdat deze heuvels vandaag niet zo heel anders zullen zijn dan in de tijden van Jezus en de leerlingen.

Boeiend ook om bij Lucas te lezen dat niet alleen de leerlingen door Jezus worden aangesproken, maar er staat: ‘een menigte mensen uit heel Judea en Jeruzalem en uit de kuststreek van Tyrus en Sidon.’⁴ Met die laatsten heeft de evangelist ongetwijfeld ook

¹ Vgl. 1 Samuël 4.

² Matteüs 5, 1-12.

³ Lucas 6,17 en 6,20a.

⁴ Lucas 6,17.

de heidenen op het oog.⁵ Dus als er geroepen wordt, dan gaat het niet alleen om ‘de Twaalf’, het gaat niet alleen om de leerlingen, de apostelen, zelfs niet alleen om Israël, middels dat kleine groepje wordt een andere aangesproken en dan nog een, en de kring wordt steeds ruimer, zoals de rimpelingen in het water wanneer je daar een kiezelsteentje in gooit.

‘Gelukkig zijn zij...’ zegt de Nieuwe Bijbel Vertaling en dat begrijp ik wel. Want wie weet er tegenwoordig nog wat ‘zalig’ is? ‘Zalig’ zeggen wij bij uitzonderlijk lekker eten. En toch vind ik ‘gelukkig’ ook niet gelukkig gekozen. Het woord staat mij te dicht bij ‘geluk hebben’ op een platte manier, als in een loterij. Zij hebben geluk, die het toevallig getroffen hebben in het leven, lijkt het soms wel. Maar waar het om gaat is juist dat mensen, die het niet getroffen hebben, die zagezegd geen geluk hebben gehad, met een tekort in hun leven op aarde, des te meer van God te verwachten hebben als het gaat om Gods komende koninkrijk van vrede en recht. Durf jij je daartoe te rekenen? Daar geldt geen onderscheid des persoons bij. Laten de rijken der aarde niet denken dat zij door hun rijkdom minder nodig hebben van Gods genade. Ook zij zijn heilzaam arm als het er om gaat dat ze van Godswege geestelijk rijk kunnen worden. Het is belangrijk dat zij dat beseffen. Anders dan Matteüs, heeft Lucas tegenover zijn vier zaligsprekingen, óók vier waarschuwendende ‘wee-sprekingen’ die er niet om liegen. Die zijn, dat begrijpt u, een stuk minder populair. En toch heilzaam en belangrijk. Ten diepste en van God uit gezien, is de menselijke toestand één en dezelfde. Als het gaat om de vrede in ons eigen hart, zijn wij allemaal bedelaars. Aan allen die het durven zich zo te identificeren met mensen met een tekort, aan hen stelt Jezus vreugde in het vooruitzicht op de dag dat God zijn koninkrijk zal tonen:

Wees verheugd als die dag komt en spring op van blijdschap,
want jullie zullen rijkelijk beloond worden in de hemel.⁶

Dit is niet het grapje ‘God zal het je lonen’, citaat uit de boeken van Dostojewski, dat bij ons thuis nog wel eens wordt gemaakt, wanneer niemand in je omgeving ziet hoe geweldig jij bezig bent. Waar het Jezus om gaat is het brede, het universele perspectief van het komende Koninkrijk van God. Dat is zoveel meer dan ‘geluk hebben’ of ‘loon naar werken’ krijgen. Dat gaat om bewustwording in moeilijke tijden, toewijding, en concentratie op zegen. We hebben het gehoord, Jezus trok zich terug op een berg om tot God te bidden en Hij bracht de hele nacht door in gebed...

Toen de dag aanbrak, riep Hij [Jezus] zijn leerlingen.⁷

Wij mogen ons geroepen weten een kostbare levende bouwsteen in Gods hand te zijn en ons werk doen in een goede sfeer en met blijdschap. De apostel Paulus draagt ons op alles te onderzoeken en het goede te behouden. Hij schrijft: ‘Wees altijd verheugd’ en bemoedigt ons wanneer hij zegt: ‘Hij die u roept is trouw en komt zijn belofte na.’⁸ Zo woont God bij de mensen.

Amen.

⁵ Vgl. Bovon, F., *Evangelischer Kommentar zum Neuen Testament*, III/1, *Das Evangelium nach Lukas (Lk 1,1-9,50)*, Neukirchen-Vluyn 1989, 286-287.

⁶ Lucas 6,23a.

⁷ Lucas 6,13.

⁸ 1 Tessalonicenzen 5,16 en 5,24.

Wegzending en zegen

Na iedere nacht komt een morgen, toen de dag aanbrak riep Jezus zijn leerlingen, ook vandaag is een moment van ochtendglorie waarop wij allen worden geroepen.

De genade van onze Heer Jezus Christus, de liefde van God, de onlosmakelijke verbondenheid van de heilige Geest is met jullie allen.

Afbeelding: Bergrede, Károly Ferenczy 1896

De fascinerende verbeelding van de Bergrede door de Hongaarse impressionist Karoly Ferenczy dateert van eind 19^e eeuw. Meer dan de helft van zijn schilderij wordt in beslag genomen door de natuur. De mensen zijn figuren eigentijds gekleed behalve de raadselachtige man die zich in harnas, mag ik het zo zeggen, heeft ingekapseld. Maar ook hij luistert aandachtig naar Jezus. We zien Jezus op de rug. Hij heeft zich half van ons afgekeerd en zit met zijn beide handen geopend de mensen iets uit te leggen. Iedereen zit in het groene gras van een boomgaard, als bij een picknick, en zelfs de kinderen lijken te luisteren vol aandacht. Het is een uitnodiging aan ons allen.

